

یادآوری

- ۱- مقصود و محبوب نهایی زندگی انسان چیست؟
 - ۲- سرچشمه‌ی همه‌ی خوبی‌ها و زیبایی‌ها چیست؟
 - ۳- حرکت به سوی خوبی‌ها و زیبایی‌ها به چه معناست؟
 - ۴- راه دستیابی به همه‌ی کمال‌ها و زیبایی‌ها چیست؟
 - ۵- در میان مخلوقات پیرامون ما، بازگشت کدام مخلوق ویژه می‌باشد؟
 - ۶- معاد هر انسانی در گرو چیست؟
 - ۷- برای انجام بهترین عمل چه کارهایی را باید انجام دهیم؟
- الف- به درستی کنیم.
- ب- و و که موجب رستگاری در دنیا و آخرت می‌شود را بشناسیم.
- ج- به آن‌ها پایبند باشیم.
- ۸- چگونه می‌توانیم برای بهترین زندگی در دنیا و کسب خوشبختی جاودان در آخرت، بهتر برنامه‌ریزی کنیم؟

آیات مربوط به بخش تفکر و اندیشه

آیهی «۱»

« وَ جَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ . »

ترجمه

قرار دادیم از آب هر چیزی را زنده

پیام (۱)

آب مایه‌ی حیات و

~~~~~

پیام (۲)

انسان با آب نیازهای ..... و ..... را برطرف می‌سازد و به‌طور کلی آب،

حیات بخش ..... از جمله ما .....

~~~~~

پیام (۳)

آب نعمت بی‌نظیر خدا است.

~~~~~

پیام (۴)

آب جلوه‌ی زیبایی و طراوت و مظهر پاکی و زلالی و عامل اصلی ادامه‌ی حیات است.

~~~~~

آیهی «۲»

«لِنُحْيِيَ بِهِيَ بَلَدَةً مَّيْتًا»

تحصیل باما

ترجمه

زنده می‌کنیم به‌وسیله‌ی آب سرزمین مرده را.

پیام (۱)

آب حیات‌بخش جهان مادی است.

~~~~~

آیهی «۳»

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ»

ترجمه

ای کسانی که ایمان آورده‌اید دعوت خدا و پیامبرش را اجابت کنید هر گاه که شما را به چیزی فرا می‌خواند که به شما زندگی و حیات می‌بخشد.

پیام (۱) حیات روح بشر وابسته به ..... است.

~~~~~

پیام (۲) چه چیزی به روح و درون انسان شادابی و طراوت می‌بخشد؟

~~~~~

پیام (۳) راه دستیابی به اکسیر حیات چیست؟ .....

~~~~~

پیام (۴) از کلمه‌ی «يُحْيِيكُمْ» متوجه چه مفهومی می‌شویم؟

~~~~~

پیام (۵) دعوت زندگی بخش برای چه کسانی فرستاده شده؟ .....

تحصیل باما

آیات مربوط به بخش اصلی درس

آیه ۱»

« وَ الْعَصْرِ، إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ، إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَ تَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَ تَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ. »

ترجمه

سوگند به زمان، که بی گمان انسان در زیان کاری است، مگر کسانی که ایمان آورده، کارهای شایسته کرده‌اند و همدیگر را به حق سفارش کرده‌اند و همدیگر را به صبر سفارش کرده‌اند.

کلید واژه‌های مهم آیه: خُسْرٍ + آمَنُوا + عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ + بِالْحَقِّ + بِالصَّبْرِ.

پیام (۱) خداوند در این سوره به چه چیزی سوگند خورده است؟ چرا؟

خداوند به زمان سوگند خورده زیرا زمان یعنی تاریخ بشر.

سوگند خداوند به زمان نشان از اهمیت و ارزش آن دارد، انسان برای رسیدن به سعادت دنیوی و اخروی باید کمال استفاده را از زمان ببرد. زیرا زمان سرمایه‌ای است که هرگز بر نمی‌گردد.

پیام (۲) چه زیان و خسارتی انسان را تهدید می‌کند؟

زیان از دست دادن عمر و بهره نبردن از عمر برای رسیدن به هدف خلقت یعنی تقرب به خدا

پیام (۱۳) چه کسانی دچار خسارت و زیان نمی شوند؟

- کسانی که ۴ ویژگی داشته باشند:
- ۱- .....
  - ۲- .....
  - ۳- .....
  - ۴- .....

آیهی «۲»

« اَنَا هَدَيْتَاهُ السَّبِيلَ اِمَّا شَاكِرًا وَاِمَّا كَفُوْرًا »

ترجمه

ما راه را به او نشان دادیم یا سپاس گزار خواهد بود یا ناسپاس.

پیام (۱)

این آیه مربوط به سرمایه‌های رشد و رستگاری است. ....

پیام (۲)

با کنار هم قرار گرفتن ..... و ..... و ..... می توان به پاسخ

سؤال‌های اساسی دست یافت.

پیام (۱۳)

انسان به علت دارا بودن اختیار می تواند راه‌های دیگری را نیز برگزیند.

پیام (۱۴) ناسپاس کیست؟

درست است که انسان به علت دارا بودن اختیار می تواند راه های دیگری را نیز برگزیند، ولی چون هر برنامه ی دیگری غیر از ..... نمی تواند پاسخ درستی به نیازهای ..... بدهد، انسان زیان خواهد کرد و با دست خالی دنیا را ترک گفته و به ..... خواهد شتافت و در آنجا زیان خود را مشاهده خواهد کرد.

آیه ی «۳»

«رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَ مُنْذِرِينَ لئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَ كَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا»

ترجمه

رسولانی را فرستاد که بشارت دهنده و انذارکننده باشند، تا بعد از آمدن پیامبران، برای مردم در مقابل خداوند، دستاویز و دلیلی نباشد.

کلید واژه های مهم آیه: مَبَشِّرِينَ + مُنْذِرِينَ + حُجَّةٌ + رُسُلٍ + عَزِيزًا + حَكِيمًا

پیام (۱)

این آیه مربوط به ضرورت هدایت تشریحی است یعنی باید هدایت از راه قانون گذاری و وحی باشد.

پیام (۲)

هدایت تشریحی یعنی .....

پیام (۱۳)

خداوند «عزیز» است یعنی: .....

پیام (۱۴)

خداوند «حکیم» است یعنی: .....

پیام (۵)

حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ: .....

دعای امام سجّاد (ع):

«وَ اسْتَغْرِغْ أَيَّامِي فِي مَا خَلَقْتَنِي لَهُ»

«دعای مکارم الاخلاق»

ترجمه

خدایا ایام زندگانی مرا به آن چیزی اختصاص بده که مرا برای آن آفریده‌ای.

پیام (۱)

این دعا مربوط به نیاز اول است یعنی «شناخت هدف زندگی»

پیام (۲)

انسان می خواهد بداند «برای چه زندگی می کند»؟

پیام (۳)

کدام هدف است که می تواند با اطمینان خاطر زندگی اش را صرف آن نماید.

پیام (۴)

او می داند که اگر ..... خود را ..... یا در شناخت آن دچار

شود، .....

پیام شعر

روزها فکر من این است و همه شب سختم

که چرا غافل از احوال دل خویشتنم

از کجا آمده‌ام آمدنم بهر چه بود

به کجا می‌روم آخر نمایی وطنم

پیام (۱)

این شعر مربوط به نیاز دوم است، درک آینده‌ی خویش.

پیام (۱۲) انسان با این سؤال مهم و اساسی روبه‌روست که «.....»، «آیا

زندگی او با مرگ تمام می‌شود یا دفتر حیات او به شکل دیگری گشوده می‌گردد.»

پیام (۱۳) اگر حیات، به شکل دیگری ادامه می‌یابد و انسان زندگی ابدی را پس از مرگ آغاز خواهد کرد،

پس:

الف- ..... پس از مرگ چگونه است؟

ب- ..... سفر به جهان دیگر چیست؟

ج- ..... در آن سرا در گرو انجام چه کارهایی است؟

تحصیل باما

نکات مهم درس اول

نکته ۱

چه عاملی سبب شده که در طول تاریخ همواره شاهد ارائه برنامه‌های

متفاوت و گاه متضاد از جانب مکاتب بشری باشیم؟

احتیاج دائمی انسان به داشتن برنامه‌ای که بتواند پاسخ‌گوی نیازهای او باشد و سعادت بشر را تضمین کند، عامل این امر است.

نکته ۲

انسان برای رسیدن به سعادت درگیر چه سؤال‌هایی می‌شود؟

الف- آیا انسان می‌تواند با تکیه بر ..... خویش برنامه ..... را برای سعادت خود ارائه دهد؟

ب- به راستی یک ..... برای سعادت انسان چه ویژگی‌هایی باید داشته باشد؟

ج- آیا برنامه‌ای که فقط ..... انسان را در برگیرد، کامل است؟

د- آیا می‌توان به برنامه‌های ..... اعتماد کرد و زندگی را براساس آن‌ها بنا نهاد.

نکته ۳

انسان دو دسته نیاز دارد:

الف- نیازهای طبیعی و غریزی

۱- شناخت هدف زندگی

۲- درک آینده‌ی خویش

۳- کشف راه درست زندگی

ب- نیازهای برتر

نکته ۴

نیازهای طبیعی و غریزی یعنی چه:

اولاً

انسان همچون سایر موجودات زنده، یک دسته نیازهای طبیعی و غریزی دارد.

ثانیاً

خداوند پاسخ به این نیازها را در ..... آماده کرده و راه ..... از آنها را به

انسان نشان داده است.

مثال ۱: انسان در وقت نیاز به آب و غذا احساس تشنگی و گرسنگی می کند و سراغ آب و غذا می رود.

مثال ۲: هنگام سرما و گرما، از ..... بهره می برد و برای خود لباس و

پوشاک و مسکن تهیه می کند.

نکته ۵

نیازهای برتر و بنیادین یعنی:

اولاً

زمانی که انسان، ..... از سطح زندگی روزمره فراتر رود و در .....

بیندیشد، خود را با نیازهایی مهم تر روبه رو می بیند.

ثانیاً

نیازهای برتر، برآمده از سرمایه های ویژه ی انسان است.

ثالثاً

پاسخ صحیح به این نیازهای اساسی و بنیادین است که ..... را تضمین می کند.

نتیجه گیری

این نیازها به تدریج به دل مشغولی، دغدغه و بالاخره به سؤال هایی تبدیل می شوند که تا پاسخ

آنها را نیابد، آرام نمی گیرد.

نکته‌ی ۶

نیاز سوم، کشف راه درست زندگی است یعنی:

اولاً راه زندگی یا ..... که ارتباط دقیقی با دو نیاز قبلی دارد، دغدغه‌ی دیگر انسان‌های ..... و ..... است.

ثانیاً

این دغدغه از آن رو دغدغه‌ای جدی است که انسان فقط ..... به دنیا می‌آید و ..... زندگی در دنیا را تجربه می‌کند.

نتیجه‌گیری

بنابراین در این فرصت ..... باید از بین همه‌ی راه‌هایی که پیش‌روی اوست، راهی را برای زندگی انتخاب کند که به آن مطمئن باشد و بتواند از همه‌ی ..... که خدا به او داده است به خوبی بهره‌مند شود و به آن هدف ..... که خداوند در خلقت او قرار داده است، برسد.

نکته‌ی ۷

پاسخ به سؤال‌های بنیادین و عمیق باید حداقل دو ویژگی داشته باشد:

الف- کاملاً ..... و ..... باشد زیرا هر پاسخ احتمالی و مشکوک نیازمند ..... است در حالی که عمر محدود آدمی برای چنین تجربه‌ای کافی نیست و ..... هم بسیار زیاد و گوناگون‌اند.

ب- همه جانبه باشد، به طوری که به ..... انسان به صورت هماهنگ پاسخ دهد زیرا ابعاد ..... و ..... فردی و ..... و دنیوی و ..... وی پیوند و ارتباط کامل و تنگاتنگی با هم دارند و نمی‌توان برای هر بُعدی جداگانه برنامه‌ریزی کرد.

نکته ۸

چه کسی می تواند پاسخ صحیحی به نیازهای عمیق و بنیادین بدهد، کسی که اطلاعات زیر را داشته باشد:

الف- آگاهی کاملی از .....

ب- آگاهی کاملی از جایگاه انسان در .....

ج- آگاهی کاملی از ابعاد دقیق و ظریف ..... و نیز فردی و اجتماعی انسان داشته باشد.

د- هم چنین بداند که انسان ها، پس از مرگ، چه سرنوشتی دارند و چه عاقبتی در انتظار آنهاست.

نکته ۹

شیوه ی هدایت خداوند چگونه است؟

۱- خداوند هر مخلوقی را متناسب با ..... که در وجودش قرار داده است هدایت می کند.

۲- انسان ..... دارد که او را از سایر مخلوقات متمایز می کند و همین امر سبب شده ..... او با سایر مخلوقات متفاوت باشد.

نکته ۱۰

دو ویژگی بارز انسان را بیان کنید.

۱- توانایی تفکر و انجام کارها به کمک فکر و اندیشه

۲- قدرت اختیار و انتخاب

نکته ۱۱

ارتباط عقل و اختیار را با مثال بیان کنید.

«یعنی انسان، ابتدا درباره ی هر کاری که می خواهد انجام دهد، ..... و اگر تشخیص داد که آن

کار مفید است و او را به هدفش می رساند، آن را ..... و انجام می دهد.»

نکته‌ی ۱۲

هدایت خداوند از کدام مسیر می‌گذرد؟

۱- هدایت خداوند از مسیر این دو ویژگی می‌گذرد (عقل + اختیار)

۲- یعنی خداوند ..... انسان را که دربرگیرنده‌ی پاسخ به ..... بشر است، از طریق پیامبران می‌فرستد.

۳- تا انسان‌ها با ..... در این برنامه و پی بردن به ..... و ..... آن، با اختیار خود این برنامه را انتخاب کنند و در زندگی به کار بندد و به هدفی که خداوند در خلقت آن‌ها قرار داده است، برسند.

نکته‌ی ۱۳

رابطه‌ی عقل و وحی را بیان کنید:

انسان با عقل خود در پیام الهی تفکر می‌کند و با کسب معرفت و تشخیص بایدها و نبایدها، راه صحیح زندگی را می‌یابد و پیش می‌رود.

نکته‌ی ۱۴

روایت امام کاظم (ع) را به شاگرد برجسته‌ی خود، هشام بن حکم بیان کنید.

معلول	علت
ارسال پیامبران	تفکر و تعقل در پیام الهی
بهرتر پذیرفتن پیام الهی	بر خور داری از معرفت برتر
داناتر بودن نسبت به فرمان الهی	برتری در تعقل و تفکر
بالاتر بودن رتبه در دنیا و آخرت	کاملتر بودن عقل

نکته‌ی ۱۵

فواید تفکر و تعقل در پیام الهی، وحی:

الف- کسب معرفت نسبت به وحی

ب- تشخیص بایدها و نبایدها در زندگی

ج- یافتن راه درست زندگی که یکی از نیازهای برتر انسان است.

نکته‌ی ۱۶

پیام شعر زیر را بیان کنید:

مرد خردمند هنر پیشه را

عمر دو بایست در این روزگار

تا به یکی تجربه آموختن

با دگری تجربه بردن به کار

پیام (۱) این شعر با نیاز سوم یعنی کشف راه درست زندگی ارتباط دارد.

پیام (۲) راه زندگی یا چگونه زیستن، دغدغه‌ی دیگر انسان‌های فکور و خردمند است.

پیام (۳) انسان فقط یک بار به دنیا می‌آید و یک بار زندگی در دنیا را تجربه می‌کند بنا بر این در این فرصت

تکرار نشدنی، باید از بین همه‌ی راه‌هایی که پیش‌روی اوست راهی را برای زندگی انتخاب کند که به آن

مطمئن باشد و بتواند از همه‌ی سرمایه‌هایی که خدا به او داده است به خوبی بهره‌مند شود و به هدف برسد.

نکته‌ی ۱۷

احساسات شخصی و سلیقه‌ای به این دلیل پاسخ‌گوی نیازهای برتر انسان

نیست که فراتر از احساسات و سلیقه‌اند.

نکته‌ی ۱۸

اشکال مهم پاسخ‌های احتمالی به نیازهای انسان چیست؟

پاسخ‌های احتمالی نیازمند تجربه و آزمون است تا کارایی آن مشخص شود.

نکته‌ی ۱۹

اگر گفته شود: «دل مشغولی، دغدغه‌ی انسان است» این عبارت بدان معنی

است که انسان محصور در نیازهای روزمره و زندگی طبیعی نیست.

نکته‌ی ۲۰

دلیل این که شیوه‌ی هدایت انسان با سایر موجودات متفاوت است وجود

سرمایه‌های ویژه در اوست.

پایان درس اول

تحصیل باما